

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Ob konferenci o tržaškem pristanišču

Ko smo pretekli teden poročali o najnovšem sporazumu med Avstrijo in Italijo glede avstrijskih ugodnosti in pravic v tržaškem pristanišču, kakor tudi glede prevoza blaga med Trstom in zaledjem, smo omenili, da je Italija s tem že pred konferenco otipljivo pokazala, kaj je pripravljena nuditi državam, ki se zanimajo za usluge našega pristanišča. Pravilnost te domneve je potrtil že prvi dan konference.

Predsednik konference in italijanski predstavnik Carandini je v svojem otvoritvenem govoru izrecno omenil 22. oktobra podpisani sporazum med Avstrijo in Italijo ter je pristavil, da je italijanska vlada pripravljena v istem duhu sprejeti tudi predloge ostalih dežel, ki so zainteresirane pri okrepitvi prometa skozi tržaško pristanišče. Odlubil je tudi, da bo italijanska vlada poslušala, brez vsakih vnaprej izdelanih stališč, vse nasvete in predloge zainteresiranih držav in jih bo skušala v okviru možnih izvršiti. Posebej pa je poudaril, da Italija nikakor ne more iti tako daleč, da bi kakorkoli omejila svoje suverene pravice nad tem pristaniščem.

Jasno je torej, da ne pride več v poštev prava internacionalizacija tržaškega pristanišča, kakor je to predvidevala pariška mirovna pogodba, ki je določila za njegovo Mednarodno komisijo, sestavljeno iz zastopnikov vseh zainteresiranih držav in enega predstavnika Svobodnega tržaškega ozemlja. V nekaterih listih smo pred konferenco brali različne članke, ki so očitno kazali, da so mnogi precej površno brali določila lanske londonske Spomenice o sporazumu. V svoji 5. točki se spomenika res sklicuje na mirovno pogodbo in pravi, da se italijanska vlada obvezuje, da bo ohranila v Trstu prosto luko, skladno z določbami členov 1-20 Priloge VIII. mirovne pogodbe iz Italije. Tisti, ki ni pogledal ali vedel, da ima VIII. Priloga 26 členov in govori prav v zadnjih 6 členih o tej Mednarodni komisiji, je torej pričakoval, da bo tržaška luka tudi v novih okoliščinah upravljana na podoben način, kot je to določala mirovna pogodba. Kakor vidimo pa taka domneva ni pravilna.

Iz tega prvega dejstva, da Italija suvereno upravlja s tržaškim pristaniščem, pri čemer je samo obvezana nuditi interesom pod enakimi pogoji enake ugodnosti pri sicer prostem prometu skozi pristanišče, izhaja tudi sam značaj konference. Le-ta ima posvetovalni, ne pa odločujoči značaj. Tudi to je v skladu z londonskimi dogovori, ob katerih je Italija poslala Jugoslaviji pismo, ki ga je Jugoslavija brez prigovora sprejela. V njem je povabila italijanska vlada jugoslovanske komisije, naj se udeležijo z ostalimi zainteresiranimi državami bližnjega sestanka z namenom, da se v obojni v zvezi z izdelavo ukrepov, ki so potrebni, da se v okviru današnjih pogojev uporabi člena 1-20 Priloge VIII. mirovne pogodbe iz Italije. Podobno kot glede same uprave tržaškega pristanišča so se namreč tudi glede značaja same mednarodne konference o tržaškem pristanišču še neposredno pred samim njenim začetkom celo v našem krajevem tisku slišali glasovi, češ da posvetovalni značaj konference ni v skladu z obveznostmi, katere so bile sprejete v Londonu. Kakor vidimo pa ni tako. Zato bo tudi ob koncu konference zastavljen zapisnik, ne o tem, kar bodo udeležene države na njej sklenile, pač pa o predlogih, katere bo vsaka delegacija iznesla ter jih udeleženske skupne ali posamezno italijanski vladi pripravljajo v izvršitev.

Takšna sta torej sedanja stvarnost in mednarodni položaj tržaške luke. Londonski sporazum je na tem spremenil veliko več kot se je v prvem trenutku, posebno na jugoslovanski strani priznavalo. Trst je ohranil svoj apunto francoske, ni pa pristanišča, katerega bi enakopravno soupravljale vse interesirane sosednje in zaledne države, kakor je to bilo predvideno v mirovni pogodbi iz Italije. Tega se je treba zavedati in to je treba upoštevati.

Vkljub temu, da sta bili z londonskimi sporazumi doslej formalno vezani samo Jugoslavija in Italija, je treba ugotoviti, da tudi zastopstvo drugih držav niso ugovarjala položaju, na katerem itak ne bi mogla nič izmenjati. Na drugi strani pa je treba tudi priznati, da je Italija z najnovjšim dogovorom z Avstrijo pokazala, da je pripravljena dati vsem interesom dovolj široke ugodnosti, ki v glavnem

Ob zaključku Ženevske konference štirje veliki ostajajo vsak pri svojem

Težko bi našli v zgodovini obdobje, v katerem bi se diplomati zbirali na tako številnih sestankih, o katerih že vnaprej vedo, da bodo jalovi, kakor vidimo to po drugi svetovni vojni. Ni sicer mogoče reči, da ne bi vkljub vsemu iz takšnega postopka tu in tam le prišel na dan kakšen uspeh, vendar ima javnost pogosto vtis, da prisotstvi je dokaj prazen igralec, ki v množicah močno spodkopava vero v sposobnost vodilnih mož. Nobena dvoma ni, da spada tudi ženevska konference starih velikih, na kateri sklepajo, ko to pišemo, samo še o zaključnem poročilu, v vrsto takšnih sestankov.

Dejansko niso zunanji ministri starih velikih na njej rešili ali se bistveno približali rešitvi nobenega izmed treh važnih vprašanj, zaradi katerih je bila sklicana.

Glede Nemčije in evropske varnosti vztrajajo Sovjeti pri tem, da je treba najprej organizirati evropsko varnost — to se pravi razvojeniti Atlantski pakt in Evropsko obrambno skupnost — in šele nato se lahko misli na združitev Nemčije. Zahodne sile, ki so po drugi svetovni vojni nekajkrat občutile, kako malo se je zaneslo na sovjetske besede — pomislimo samo na vzpostavitev komunistične diktature v vseh vzhodnih evropskih državah, čeprav je bil zanje na Jalti dogovorjen demokratski režim — pa ne morejo tvegati, da bi v Evropi ostal nemški svakuome (brezračni prostor). Zato zahtevajo, da se najprej poskrbi za nemško združitev, ki je pogoj za resničen evropski mir in varnost. Predlagajo se, da bi se z mednarodno nadzorovanimi volitvami dalo nemškemu narodu priložnost, da sam odloči o svoji bodoči ureditvi. Tudi Sovjeti, ki se bojé volitev kot vrag križa, so to odbili.

Glede razoročitve se je ponovila ista igra: s sovjetske strani široko grude izjave in vse mogoče papirnate izjave, toda za boge ne nobene kontrole, ki bi imela pravico nadzorovati, da bodo sprejete obveze tudi izpolnjene. Molotov je namreč zahteval sorazmerno hitro zmanjšanje oboroženih sil, prepoved atomskega orožja, zahodne sile pa so vztrajale na stališču, da ne morejo pristati na sovjetske predloge, vse dokler Sovjetska zveza ne vstopi v učinkovito nadzorstvo nad razoročitvijo.

Vse to smo vedeli že pred ženevske konference, in kar je bilo glede teh dveh vprašanj na njej rečeno, ne predstavlja nič novega. Svetovna politika je ostala v isti slepi ulici kot prej, z razliko, da so se poleti v Ženevi nekaj časa prijeto pogovarjali predsedniki starih vlad, zdaj, na pozno jesen, pa so neprijetnejšemu vremenu primerno precej zagrenjeno debatirali njihovi zunanji ministri.

Vse to smo vedeli že pred ženevske konference, in kar je bilo glede teh dveh vprašanj na njej rečeno, ne predstavlja nič novega. Svetovna politika je ostala v isti slepi ulici kot prej, z razliko, da so se poleti v Ženevi nekaj časa prijeto pogovarjali predsedniki starih vlad, zdaj, na pozno jesen, pa so neprijetnejšemu vremenu primerno precej zagrenjeno debatirali njihovi zunanji ministri.

Tretja točka dnevnega reda konference je bilo vprašanje pozitivne stikov in zamenjav med Vzhodom in Zahodom. Tudi o tem sta obe strani samo ponovili svoje stališče: Sovjetska zveza je odklonila zahtevo po svobodnem obveščanju in izmenjavi idej (ukinitve notranje cenzure, recipročno ustanavljanje informacijskih središč, kroženje uradnih publikacij, svobodno prodajo knjig, izmenjavo vladnih publikacij, prenehanje motenja radijskih oddaj in izmenjavo radijskih oddaj brez cenzure, ukinitve omejitev za bivanje diplomatov, uvedbo direktnih letalskih zvez z Zahodom itd.), zahtevala pa je na drugi strani od prave omejitve v trgovanju s strateškim materialom in sploh blagovni izmenjavi z zahodnimi državami. Tudi s tem svojim stališčem je Sovjetska zveza priznala, da je prava policijska država, v kateri so vsa lepa določila njene ustave o svobodni duha navadna mrtva črka.

Kakor je na eni strani še dokaj razumljivo, da Sovjetska zveza ne more brez z skrbjenosti gledati na problem ponovnega povečanja nemške moči, je pa na drugi strani to liko bolj obsojenja vredno, da se njeni komunistični gospodarji bojé celo lastnega naroda. Razpravljanje

o stikih med Vzhodom in Zahodom, bojazen, da bi lastni narod ne spoznal tudi kaj drugega, ne pa samo to, kar jim njihovi gospodarji pridigajo, je dovolj jasno odkrilo veliko notranjo slabost in trhlost komunističnih režimov. S tem je ženevska konference dobrinela svoj delež k razkrinkovanju bistva komunistične in sovjetske politike. V tem je morda še njen največji dejanski uspeh.

Dne 16. t. m. ob 18.35 se je končala zadnja seja ženevske konference. Po njej je bilo objavljeno naslednje kratko uradno poročilo:

«V skladu z navodili načelnikov starih vlad, sprejetih na njihovem sestanku julija v Ženevi, so se zunanji ministri Francoske republike, Združenega kraljestva, ZSSR in ZDA sestali v Ženevi od 27. oktobra do 12. novembra. Imeli so dolgo in obširno diskusijo o treh vprašanjih, katerih proučevanje jim je bilo poverjeno v okviru omenjenih navodil: evropska varnost in Nemčija, razoročitev, razvoj stikov med Vzhodom in Zahodom.

Ministri zunanjih zadev so se sporazumeli, da bodo o svojih diskusijah poročali načelnikom svojih vlad in jim priporočili, naj se nadaljnji potek diskusij med zunanjimi ministri uredi po diplomatski poti.

Kako živi sovjetski podanik?

III. Radijski sprejemnik - tri pare čevljev

Sleheri zahodnjak, ki ga pot zase v Sovjetijo in si tam ogleduje ceno potrošnega blaga, bo že na prvi pogled ugotovil, da je razmerje med posameznimi vrstami blaga tam čisto drugačno kakor pa pri nas. Stvari, ki so pri nas razmeroma poceni, so tam strohovitno drage. Posebno tkanine, čevlji in številne vrste živil. Nasprotno so druge stvari ali hladnilniki in osebni avtomobili. Tako stane danes v Moskvi par moskih čevljev 250 rubljev, radijski sprejemnik 750 rubljev. Pri nas stanejo isti čevlji — morda so pri nas po kakovosti boljši — 4500 litr. radijski sprejemnik pa 37.500 litr. Pri nas si lahko kupimo kakih osem parov čevljev za ceno enega radijskega sprejemnika, v Sovjetiji komaj tri pare. To za tuja nerazumljivo razmerje v cenah predstavlja zaželene uspehe tiste sovjetske metode, ki z umetnim navajanjem ali popuščanjem cen usmerja konsum blaga po lastnih željah režima.

Je pa tudi nekaj primerov, pri katerih država prodaja izdelke iz

pod proizvodnih stroškov. Tako stane n. pr. petdesetinski osebni avto »Pobjeda« za zasebnega kupca 16 tisoč rubljev. Stroški proizvodnje pa znašajo — kakor nam je to zaupal ruski profesor narodnega gospodarstva v Moskvi — 20.000 rubljev. Na naše začudenje, zakaj država prodaja avtomobile pod lastno ceno, nam je profesor povedal, da se sovjetska vlada z vsemi silami trudi, da bi članom komunistične družbe pripomogla do vseh kulturnih in civilizatoričnih dobrin. Kdo pa si lahko kupi danes v Sovjetiji avto za 16.000 rubljev? Komaj najneznatnejši delež med dve sto milijoni prebivalcev. Letna proizvodnja osebnih avtomobilov znaša okrog 50.000 vozil (v Ameriki 5 milijonov). Po cenitvah samih Rusov je v vsej državi okrog 25 tisoč interesov za vozila. V Ameriki je na cesteh okrog 60 milijonov zasebnih avtomobilov; interesov za vozila pa povprečno 5 milijonov.

Kako živijo ruske množice, koliko zaslužio in kaj lahko kupijo za svoj zaslužek? Oglejmo si najprej dohodke. V Moskvi smo se o teh dogodkih razgovarjali s številnimi delavci in službenci. Taka ugotavljanja v Sovjetiji niso lahka, kljub temu bo naslednja razvrstitev mesečnih prejemkov precej točna, ker je rezultat številnih časnikašev, ki so zbirali podatke, neodvisno drug od drugega:

Cestni pometarji 300-400 rubljev; navadni pisarniški nameštenci 500-600 R; delavci 800-900 R; tipkarice 700 R; ljudskoškolski učitelji 800-900 R; strokovni delavci 800-2000 R; inženirji 800-2000 R; knjigovodje 800-2000 R; zdravniki 1000-1200 R; srednješkolski profesorji 1300-1600 R; docenti 2800-3200 R; vseučiliški profesorji 4500-6000 R.

Te številke so seveda precej različne od tistih, ki jih za zahodnoevropsko javnost objavlja komunistični tisk, ki je v službi Kremlija. Zanimivo je, da v Sovjetiji ni enega samega lista, ki bi si upal ponoviti tiste cene, ki jih navajajo komunistični agenti na Zahodu. Tako n. pr. navajajo komunistični tisk v Vzhodni Nemčiji plače kovinarskih delavcev od 1500-2000 rubljev. Ne pove pa, da to plačo prejema le pol odstotka kovinarjev, stahanovcev, ki so le bedni režimski priganjanci.

S temi suhimimi številkami pa bi si lahko le malo pomagali. Uradni tečaj rublja je približno enak švicarskemu franku ali zahodnemški marki. Dejansko pa so cene v Sovjetiji tako visoke, da znaša kupna moč rublja v najboljšem slučaju eno tretjino do ene četrtine vrednosti švicarskega franka.

Visoke cene zavirajo povpraševanje

Da bi si lahko ustvarili prispodobno, koliko si ruski delavci in nameštenci lahko kupijo s svojimi mezdami in plačami, si oglejmo nekaj primerov.

Prisilni tečaj lire nasproti rublju znaša, prerazunsko na švicarski frank, okrog 130 litr za 1 rubelj. Če znaša povprečna plača ruskega delavca mesečno 600 rubljev, je to pogornjem tečaju 78.000 litr. V primerjavi z našim delavcem je »2:1«. To bi se reklo, da zaslužijo sovjetski delavec številčno še enkrat toliko od našega. Pa ni tako. Prav nasprotno je res. Cene so tam namreč nekoliko višje od naših.

N. pr. 1 kg masti stane 15 rubljev, pri nas 380 litr. Razmerje cen je v tem slučaju 6:1. Ker pa je razmerje plač 2:1, je jasno, da je mast za ruskega konsumenta trikrat dražja kakor za našega. Podobno velja za celo vrsto drugih dobrin, n. pr.:

Na osnovi meznega razmerja 2:1 so cene kruha (150 R za kg), ohrvoja (1 R), radijskih sprejemnikov (300-1100 R), televizorskih aparatov (1400-2000 R) kot pri nas.

Za polovico dražji predmeti so: krompir (0,50 R), bel kruh (2,90 R), govedina (15 R), jajca, hladnilniki (2000 R).

Dvakrat dražji predmeti so: maslo (30 R), bela moka (3,50 R), jetrna pasta (16 R), marmelada (15 R), riž (8,80 R), koleca (640-840 R).

Dve in polkrat dražji predmeti so: slanina (25 R), mast (15 R), sv. sir (41 R), sladkor (9 R), mleko (2,70 R), srednji aluminijasti lovec (33-44 R), svila (90-120 R za m), moška srajca (90-120 R).

Štirikrat do petkrat dražji predmeti so: 1 tableta čokolade (11-16 R), pomaranče (16 R), čevlji, sred. in najboljši vrste (200-400 R), blago za moško obleko (500 R za m), gabardin (395 R za m), velur za ženske plašče (550 R za m).

(Se nadaljuje)

NEMIRNA JUŽNA AMERIKA NADALJUJE TRADICIJO Doa preventivna državna udara

Iz obsežnega seznama državnih udarov in njihove prakse je zadnje dni preteklega tedna stopila v ospredje zvrst takih imenovanih preventivnih državnih udarov. Tako imenujejo puče, katerim naj bi ne bil cilj, da strmoglavijo ali izpremene obstoječo oblast, emveč stremito za tem, da zavarujejo zakonitost, spoštovanje obstoječih predpisov in navad, če hočemo tudi pridobitev, katere nekdo drugi ograja. Vojaske krogi dveh držav Južne Amerike — kjer so vojaške sile navadno glavni činitelji političnega življenja — so smatrali, da morajo na ta način poseči v tamkajšnji razvoj dogodkov: v Braziliji in v Argentini.

Brazilija

11. julija ob 4. uri zjutraj so čete brazilske vojske zapustile svoje vojašnice, zasedle glavne točke, radijske postaje, policijske poveljstva itd. Poveljeval jim je general Lott, ki se je prejšnji večer sprl z začasnim predsednikom republike, Carlosom Luzom. Začasni predsednik namreč ni hotel odstaviti poveljnika vojske akademije, ki je predlagal, da je treba z državnim udarom preprečiti, da bi nedavno

izvoljeni Kubiček 31. januarja 1956 zasedel predsedniški položaj. Kubiček je namreč zelo socialno usmerjen, in to nekaterim ni prav. Poleg tega je začasní predsednik Luz ukazal celo zapreti generala Alvesa Seco, ki se je po volitvah pohvalno izrazil o volilnem izidu.

Vse je torej kazalo, da se ljudje na vrhovih države ne bodo hoteli pokoriti na volitvah izrazeni ljudski volji. Zato je nastopila vojska, da bi z lastnim državnim udarom preprečila drug državni udar. Cilj njenega udara je bil, da zagotovo izvaja in spoštovanje ustave, torej Kubičkov prihod na oblast.

Od začetak je izgledalo precej dvomljivo. Spopadov sicer ni bilo, toda vojska in letalstvo se nista pridružila upornikom, začasní predsednik Carlos Luz pa se je z nekaterimi sodelavci zatekel na križarko »Amandare«, da bi z nje vodil odpor. Vendar se je vse dobro izteklo. Predsednik vrhovnega sodišča, predsednika obeh domov brazilskega kongresa in večina vojaških poveljnikov v glavnem mestu Rio de Janeiro so takoj objavili pomoč upornikom generalu Lotu. Se istega dne popolnoč je bilo sklicano zasedanje kongresa, na katerem je bil v obeh domih, v soglasju z določili ustave, z veliko večino izvoljen za začasnega predsednika Brazilije podpredsednik senata Nereu Ramos, ki je član socialno-demokratske stranke. Ta je imenoval generala Lotta za ministra vojske, generala Alvesa Seco za ministra letalstva in je temeljito preosnovljal vlado. Odstavljeni začasní predsednik Carlos Luz, ki je uvidel, da je odpor zaman, je naslednji dan naslovil na mornarico proglas, s katerim jo je pozval, naj se pokori sklepom senata in poslanske zbornice, medtem ko je letalstvo to storilo že prej.

Tako je brazilski pravosodni minister 12. t. m. zvečer lahko že poročal, da vlada v vsej deželi mir in red. Politična kriza, v kateri se je znašla Brazilija 3. oktobra, po Kubičkovu izvolitvi, je zaključena.

Argentina

Medtem ko se je vse to dogajalo v Braziliji, pa je zakipelo tudi v Argentini, kjer se je že dolgo šlošlo o političnih razlikah med voditelji upora, ki je strmoglavil Perona.

V soboto 12. t. m. je dotedanji začasní predsednik republike in vodja upornikov, general Lonardi, sprejel ostavko ministra za pravosodje in notranje zadeve, dr. Eduard Busse. Le-ta je odstopil, ker se mu je zdelo, da je vlada — vsaj tako poročajo — na pritisk skrajne desnice preveč popustljiva do peronovcev. Pred Bussejem je v sredo že odstopil obrambni minister, general Bengo, v četrtek pa tajnik za tisk, Juan Carlos Goynache. Izбира novih oseb, ki jih je general Lonardi predlagal za mesta odstopivših članov vlade, je še bolj očitno pokazala, da grozi nevarnost

Tudi taki se vračajo

V zadnjih dneh vojne, ko so padle v sovjetske roke vedno večje množice nemških vojakov, in še posebno potem, ko so Sovjeti v svoji zasedbeni coni začeli čistiti nacistične se je veliko govorilo o kratkem postopanju, s katerim naj bi sprevažali na drugi svet vse, ki so si le malo umazali roke. In res se veliko ljudi še do danes ni vrnilo iz sovjetskega ujetništva in veliko se jih sploh ne bo. Toda kakor povsod na svetu velja to samo za povprečne, majhne in srednje krivce. Kdor je zavzel tako visok položaj, da je bil zanimiv in nekaj pomenil, ta se je tudi v tistem vrtincu veliko lažje rešil. Tako nam vsaj govore poročila o doseganih povratnikih iz Sovjetske zveze, posebno teh, ki so prišli po sporazumu, katerega je dosegel Adenauer ob svojem obisku v Moskvi. Vedno bolj se namreč kaže, da se bo od množic, ki so jih pogoltnila sovjetska taborišča, in ječe, vrnilo iz njih sorazmerno

veliko več generalov in raznih višjih nacističnih funkcionarjev, kakor pa navadnih zemljanov, vojakov prostakov, podčastnikov in nižjih častnikov ter ubogih uradniških par.

Nihče, kdor razume in je morda celo osebno izkusil negotovost vojne usode, taborišče in dolgoletno ločitev od družine, ne more ostati ravnodušen ob slikah tisočev žen in otrok, ki čakajo v dolgih spaljičih, da bi v transportu povratnikov zagledali svoje drage ali vsaj naša koga, ki bi jim o njih kaj povedal. Toda na drugi strani je pa res, da je med povratniki tudi nekaj takih, ki se jih razen svojeje nihče ne more veseliti.

Tako se je n. pr. nedavno vrnil iz sovjetskega ujetništva profesor dr. Carl Clauber, zdravnik, ki je bil med vojnou kot SS Brigadeführer načelnik poskusnega oddelka v bloku 10. v koncentracijskem taborišču v Auschwitzu. Tam je iznašel posebne injekcije, s katerimi je steriliziral ženske, da niso moge več imeti otrok. Svojo iznajdbo je stavil na razpolago Himmlerju (vrhovnemu šefu SS), ki naj bi se z njo preprečila razna nevredna ljudstva, kot Zidje in Slovani, ne da bi mogla več razmnoževati, a bi njihovi pripadniki vkljub temu do smrti lahko koristno delali. Himmler je dal dr. Clauberju na razpolago poseben oddelček v taborišču Auschwitzu, kjer naj bi ta znaniženik na tisočih jetnic preizkusil in po potrebi izpopolnil svoje odkritelje.

zadržuje njihove želje. Upajmo, da bodo z razširjenosti kroga držav, ki te ugodnosti uživajo, stvarjeni pogoji za povečanje prometa skozi naše pristanišče. Se bolje, če bodo te ugodnosti pri tem celo izpolnjene. Ne smemo pa pozabiti, da je povečanje prometa skozi Trst v precejšnji meri precej odvisno od zamenjav med Vzhodom in Zahodom, glede katerih pravkar zaključena ženevska konference ni ustvarila rožnatih izgledov. * * *

Vkljub temu, da sta bili z londonskimi sporazumi doslej formalno vezani samo Jugoslavija in Italija, je treba ugotoviti, da tudi zastopstvo drugih držav niso ugovarjala položaju, na katerem itak ne bi mogla nič izmenjati. Na drugi strani pa je treba tudi priznati, da je Italija z najnovjšim dogovorom z Avstrijo pokazala, da je pripravljena dati vsem interesom dovolj široke ugodnosti, ki v glavnem

VEŠTI z GORIŠKEGA

Popravek

Z ozirom na članek: »Vlada naj nas štiti pred sovražniki«, objavljen v »Demokraciji« od 7. t. m. št. 44, je prejel goriško uredništvo 10 t. m. ob 16.30 od goriškega župana gosp. dr. Bernardisa sledeči popravek:

V gornjem članku se obsežno poroča o seji občinskega sveta od 26. oktobra t. l., kjer se zlasti omeja razprava o interpelaciji, predloženi 28. septembra od slovenskih svetovalcev gg. dr. Karola Birse in Rudolfa Bratuža, v kateri sta bistveno predlagala, da se znova postavi spomenik in vojni padlim goriškim prostovoljcem.

Ne dajam nikake važnosti komentarjem in presoji polemičnega okusa — o katerem bi se dalo diskutirati —, ki so v članku vsebovani, pač pa moram podčrtati napačnost tretjega podnaslova, ki pravi: »Župan je kršil pravilnik«, kateremu sledi sledeči odstavek: »Slovenska svetovalca sta pričakovala kakršnih koli odgovor na svoje vprašanje. Po tem bi smela zahtevati, da se zadeva spravi pred občinski svet, ki naj bi se bil o stvari izrekel.« Izhajajoč od te trditve se v naslednjem delu članka dolži župana, da je kršil občinski pravilnik, in sicer zato, ker je v nasprotju z željo interpellantov vendar spravi zadevo, ki sta jo sprožila, pred občinski svet. Tak način poročanja o dejstvih v popolnem nasprotju, z resnico zahteva, da se ta moj popravek v smislu tiskovnega zakona objavi v celoti na mestu in s črkami, kakor je bil objavljen članek z imenovanimi krivimi trditvami.

Zupan Bernardis I. r. (pečat občine Gorica)

QPOMBA UREDNISTVA: Vprašanje dveh slovenskih svetovalcev je slonelo na 8. členu notranjega pravilnika goriškega obč. sveta, ki se dobesedno glasi:

»Vprašanje tvori navadno vprašanje, če je neko dejstvo resnično, če sta občinski odbor ali župan o tem prejela kakšna obvestila in če sta odbor odnosno župan v določeni predmetih kaj sklenila odnosno mislila skleniti.«

Vprašanja je moči zastaviti pisмено ali usno tudi na seji. Tako v prvem, kakor v drugem slučaju je odgovor lahko takojšen ali pa odločen po prihodnje seje.

Samo vprašalec ima pravico izjaviti, v najdaljšem času peti minut, če se z odgovorom zadovoljuje ali ne; če se izjavi, da ni zadovoljen, lahko svoje vprašanje preimeno v poizvedbo ali v zahtevo pojasnila (interpellanza), ki se mora vnesti v dnevni red razpravljanja kake bližnje seje.

To vprašanje, ki sta ga slovenska svetovalca stavila g. županu, pa je bilo: »Ali občinski odbor odnosno župan... smatra vredno da se odpravijo še vidni sledovi na onem spominskem kraju goriške občine, ki se vedno spominjajo na nesrečni čas zasedanja tega ozemlja, zlasti še Gorice, od strani nacifašističnih čet...«

Omenjena dva svetovalca sta tudi prosila za odgovor na bližnjem zasedanju občinskega sveta.

Iz tega sledi, da sta svetovalca gg. dr. Birsa in Bratuž stavila vprašanje po 8. členu pravilnika, ter da sta samo onadva imela pravico tekoma petih minut po prejemu odgovoru izjaviti, ali se z odgovorom zadovoljujeta ali ne, odnosno, ali spremenita svoje vprašanje v zahtevo po pojasnilu, ki se, vedno na podlagi omenjenega 8. člena pravilnika, mora vnesti na dnevni red razpravljanja enega bližnjih zasedanj občinskega sveta.

Ko pa sta odgovor prejela, nista niti dr. Birsa, niti g. Bratuž stavila nikake zahteve po interpelaciji, naj bi se bila postavila na dnevni red enega bližnjih zasedanj!

In dr. Birsa je izrecno poudaril na seji od 26. oktobra, da ni zahteval in ne zahteva drugega, kot samo odgovor na vprašanje!

Pa je župan dr. Bernardis kljub temu dal ali dovolil razpravljanje, v katero so posegli mnogi svetovalci, ter glasovanje za zavrnitev dr. Birsovega in Bratuževega »predloga«, ki ga v resnici ni bilo.

Zato se čudimo, da g. župan dr. Bernardis trdi, da smo »krivo poročali, ko smo omenili, da je on pravzaprav pravilnik kršil, ki je dovolil razpravljanje o zadevi, ko je razpravljanje po pravilniku prepovedano, ker ga naša svetovalca nista zahtevala.«

Se bolj čudno se nam zdi, ko g. župan dr. Bernardis trdi, da sta »razpravljanje zahtevala gg. dr. Birsa in Bratuž, ko sta zahtevala vendar le odgovor na bližnjem zasedanju občinskega sveta.«

Da, zahtevala sta odgovor po 8. členu pravilnika, toda ne razpravljanje, kot zgovorno 8. člen govori in določa!

iz nevedenega si lahko vsak sam ustvari lastno sodbo, kdo ima prav.

Italija v Združene narode

Potem ko je ženevska konferenca zunanjih ministrov štirih velikih končala z dejanskim neuspohom ter so jo sporazumno prekinili, da ne bi bila svetovna javnost še bolj razočarana, napovedujejo, da so se štiri velesile nazadnje sporazumele vsaj o nečem, kar prevzapravi ni bilo na dnevnem redu konferenc: v Združene narode bodo sprejeli 19 novih članic, med katerimi je nekaj takih, za katere zahodne sile doslej niso hotele glasovati (n. pr. Madžarska, Bolgarija, Albanija), nekaj pa takih, ki niso mogle biti sprejete, ker bi za povračilo zanje ne glasoval vzhodni blok (n. pr. Italija). Zahodne sile so doslej popolnoma pravilno trdile, da ne morejo glasovati za sprejem komunističnih držav, ker v njih ni svobode, kakor jih predpisuje ustanovna lista Združenih narodov. Sovjetsko nasprotovanje sprejemu Italije in drugih kandidatov iz kroga demokratičnih in svobodoljubnih držav pa ni imelo podobnih opravičljivih temeljev. Toda koncem konvencije je videti, da je zmagal realizem: če se sedaj v Združenih narodih zastopnikji Sovjetske zveze, ki je kvečjemu še manj, ne pa bolj demokratična kot njeni sateliti, res nima smisla, da ne bi v isto organizacijo prišli tudi njeni sateliti.

Vsekakor nehalo Združeni narodi s tem trenutkom biti ustanova, ki združuje zgolj svobodoljubne države, odnosno bodo to še manj kot so bili doslej. Pridobili pa bodo na svoji univerzalnosti. Tudi to je nekaj, pa čeprav ne pomeni nič drugega nego razširitev kroga oseb, ki imajo dostop na mednarodne govornice in v mednarodne organizacije, ki delujejo v okviru Združenih narodov. Se bodo vsaj tam lahko mirno in brez poslednic razgovarjali tudi repirali, ne da bi vleкли na dan topove in puške.

Stalni ameriški zastopnik pri Združenih narodih, Cabot Lodge, je pretekle nedelje že zagotovil italijanskega opazovalca pri omenjeni organizaciji, da bo Italija sprejeta med članice najbrž še pred koncem letošnjega leta. Združene države bodo s svojim glasom podprle sprejem 13 držav, ki jih predlagajo zahodnjaki — med njimi je tudi Italija —, vzdružale pa se bodo glasovanju pri štirih državah, ki jih predlagajo vzhodnjaki. Prizdrke imajo Američani samo glede Zunanjje Mongolije, pretežno nomadske in še zelo zaostale dežele, ki po njihovem pri vsej popustljivosti nima pogojev za sprejem v Združene narode. Toda če bo za te države glasovala predpisana večina držav, potem Združene države ne bodo stavile vtila proti njenemu vstopu v organizacijo.

Italijanski opazovalec pri Združenih narodih, veleposlanik Casaroli, je izrekel svoje zadovoljstvo z ameriško pobudo za sprejem Italije. S tem se bo itak z veliko zamudno popravila krivica, da je bila demokratična, kulturna in pomembna država tako dolgo izključena iz tako važnega mednarodnega pozorišča, v katerem bi lahko koristno sodelovala.

Na vsak način pomeni sprejemanje novih članic v OZN korak naprej, v kolikor gre za nove članice, ki so po svojem demokratičnem u-

stroju vredne, da koristno sodelujejo pri obravnavanju življenjskih svetovnih vprašanj. Če pa bodo pod pritiskom diktatorskega Vzhoda vti-hotapili v to mednarodno organizacijo nevredne članice, pomeni ta koncesija korak nazaj.

Novi volilni zakon

Zastopniki štirih vladnih strank so se v Rimu posvetovali glede spremembe obstoječega volilnega zakona. Zedinili so se na tem, da se bodo prihodnje občinske volitve vršile s proporcionalnim sistemom v občinah z nad 20 tisoč prebivalci, in z večinskim sistemom pa v občinah do 20 tisoč prebivalcev.

V tem drugem primeru pa bodo v novi volilni zakon zopet vnesli neko inačico, na podlagi katere odnese v občinah z do 10 tisoč prebivalcev lista, ki doseže večino glasov, štiri petine vseh mest v občinskem svetu, vsa ostalo petino pa lista, ki je zmagovito na drugem mestu. Isti propore velja tudi za zmagovito listo v občinah z nad 10 do 20 tisoč prebivalcev, toda ostalo petino si bodo tu delile vse druge liste sorazmerno po doseženih glasovih.

Zdaj bo morala vlada osnutek tega zakona odobriti in ga predložiti poslanski zbornici in senatu.

VESTI iz ŠTEVERJANA

Vina smo letos pridelali nekoliko več kot lani in tudi kakovostno je letos boljše. Mnogo smo ga že prodali po dobri ceni, in sicer po 60 do 70 lir za liter mošta ter po 80 do

100 lir liter po končanem vrenju. Tokajec pa gre po 100 do 120 lir liter.

V nedeljo 13. t. m. smo imeli priliko prisostvovati obdelovanju naše brdaste zemlje s primernim malim traktorjem, ki nas je popolnoma navdušil, saj nam bo sčasoma ko si ga lahko kupimo, prihranil veliko truda in časa.

Dobro bi bilo, da bi si ga že redaj pripravili v skupinah, saj se cena njemu suče od 350 do 750.000 lir, pač po velikosti!

Tak stroj nam bo služil tako za okopavanje trt, kakor tudi za rahljanje zemlje med letom, za zoračevanje gnoja, za košnjo trave, za vsako vrsto škropljenja, za prevažanje blaga itd.

Novi šolski nadzornik

Po upokojitvi nadzornikov italijanskih in slovenskih šol so nadzorništvo združili v en sam urad in eno samo osebo. Za novega nadzornika je imenovan gospod Medardo Carlesi, ki je svoje mesto že zasedel. Novega šolskega nadzornika pozdravljamo tudi v imenu našej javnosti in mu želimo čim uspešnejših stikov s slovenskim ljudstvom, zlasti v šolskih zadevah, kjer ima važno in tudi odločilno besedo.

Sole s slovenskim vernim jezikom so nam zelo pri srcu, zato upamo in želimo, da bo novi g. nadzornik v tem oziru upošteval vse naše želje in tudi pravice, ki nam kot državljanom slovenskega jezika pritičejo!

Zboljšanje obmejnega prometa

V Vidmu je zasedala mešana italijansko-jugoslovska komisija, ki je imela namen pregledati dosedanje uspehe na praktičnem izvrševanju videmskega sporazuma od 20. avgusta t. l. glede prometa v določeni obojestranski obmejni pasu in po možnosti odpraviti vse ugotovljene ovire in nedostatke.

Posebno važne so bile zadeve v vprašanju carine in prenosa valute čez mejo ter socialnega zavarovanja delavcev, bivajočih na enem ozemlju, a zaposlenih na ozemlju druge države.

Pogajanja so se vršila v prisrčnem ozračju in komisija je zasedala skoro po ves dan, zadnje čase pa tudi ponoči.

V palači »Belgrad« v Vidmu, kjer je bil 20. avgusta letos podpisan videmski sporazum, je stalna mešana komisija, ki urejuje vprašanje v zvezi z malim obmejnim prometom, zaključila svoje delo. Videmsko zasedanje je trajalo od 8. do 16. novembra, ko sta predsednika obeh delegacij, podpisala zapisnike oziroma spremembe k nekaterim členom videmskega sporazuma. Po podpisu listin je predsednik italijanske delegacije, dr. Ober to Fabiani, prebral uradno poročilo o poteku videmskega zasedanja stalne mešane komisije, v katerem je rečen:

»Med drugim zasedanjem stalne mešane komisije se je razpravljalo

o številnih vprašanjih, ki interesirajo prebivalstvo obeh področij v zvezi z aplikacijo videmskega sporazuma. Ugotovljeno je bilo, da je bilo doslej izdanih in vidiranih več kot 60.000 prepustnic, ki so jih izdale pristojne oblasti, in da prometne zveze med obeh področjema normalno potujejo.

V zvezi s tolačenjem določil o izdajanju obmejnih prepustnic, kot tudi v zvezi z drugimi vprašanji, ki so se pojavila pri praktičnem izvajanju sporazuma, je stalna mešana komisija sprejela številne koristne silepe da bi s tem blažala nalogo lokalnih organov.

Eden izmed najvažnejših sklepov se nanaša na vprašanje prenosa valute, ki jo smejo posestniki prepustnic prenašati iz enega področja v drugo. Doslej predviden znesek valute je bil povečan. Ta sklep, kot tudi vse druge, bodo dali v odobritev obeh vladama.

Poleg tega sta se delegaciji sporazumeli za seznam nalezljivih bolezni, o katerih si bodo zdravstvene oblasti periodično izmenjale informacije.

Delegaciji sta nadalje priporočali sklenitev sestankov pristojnih oblasti za rešitev nekaterih vprašanj v zvezi z carinsko kontrolo, socialnega zavarovanja ter ureditve vprašanja dobave vode iz miljskega vodovoda.

Končno so proučili več vprašanj o katerih se bodo sporazumeli na tretjem zasedanju stalne mešane komisije, in sicer potem, ko se bo sta obe delegaciji posvetovali s pristojnimi oblastmi.

Sestanki so potekali v ozračju obojestranskega sodelovanja in razumevanja.

Kot smo že poročali v zadnji številki našega lista, sta se obe delegaciji glede prenosa valute zedinili za dvakratno povečanje vsote, ki je bila do sedaj v veljavi. Tako bi italijanski državljani lahko prenesli na jugoslovanske področje mesečno do 7.000 lir, jugoslovanski državljani pa do 3.500 din. Poleg tega bi lahko posestniki obmejnih prepustnic ob vsakem prehodu prenesli še po 600 lir oziroma 300 din.

Na videmskem zasedanju je bilo tudi govora o carinskih določbah v zvezi s prehodom motornih vozil. Kot je znano, videmski sporazum predvideva, da se lahko imetniki obmejnih prepustnic poslužujejo za prehod meje tudi svojih motornih prevoznih sredstev, vendar le pod pogojem, da so v posesti »carineta« ali triplika. Velika večina lastnikov motornih vozil pa nima »carineta« in je bila zaradi tega že večkrat izražena želja, da bi namesto triplika, ki med Jugoslavijo in Italijo ne obstaja, omogočili lastnikom motornih vozil, da se poslužujejo začasnih uvoznih oziroma izvoznih dovoljenj. Delegaciji naj bi se glede tega vprašanja dogovorili vtoliko, da bosta priporočali pristojnim carinskim organom obeh držav, da se čimprej sestanejo in uredijo vse potrebno za uvedbo triplikov med

Ustavno sodišče

Ustava italijanske republike predvideva v svojem 134. členu tudi ustavno sodišče, kateremu je poverjena pristojnost za sojenje v sledečih zadevah:

spori o pristojnosti v izvrševanju državne oblasti, državne in regionalne (deželne) ter med deželami, obdolžitve proti predsedniku republike in proti ministrom, po določilih ustave.

Zaradi velike važnosti in zadev, ki padejo v pristojnost tega sodišča, saj gre vendar za sojenje o zakonitosti postave, za sojenje o pristojnosti v izvrševanju najvišje državne in deželne oblasti ter za sojenje v ovadbah proti samemu predsedniku republike in ministrom, so imenovanje predsednika in ustavnih sodnikov, kakor jih 135. člen ustave predvideva, že delj časa zavleklo. Stranke se niso mogle sporazumeti na imenovanju posameznih sodnikov. Pet jih namreč imenuje sam predsednik republike, pet najvišja ređna in upravna sodišča in pet poslanska zbornica in senat na skupnem zasedanju.

Prav zaradi petih sodnikov, ki jih morata imenovati poslanska zbornica in senat, se je sestava ustavnega sodišča zavlekla, ker so se pogajanja med različnimi parlamentarnimi strankami vršila v zaostrenem ozračju. Demokristjani vztrajajo namreč na tem, da komunističnega kandidata oni ne bodo za nobeno ceno volili neposredno, čeravno ne zavrtaajo komunističnih glasov za svojega.

Težkoča pa stoji v tem, ker mora vsak kandidat za ustavno sodišče

doseči najmanj dve tretjini vseh oddanih glasov. Tega števila pa ne morejo doseči niti sami demokristjani, skupaj s tremi ostalimi vladnimi strankami, niti ne vsa sama združena opozicija. Odtod nujnost dogovorjenega kompromisa ali pa nov zakon za imenovanje ustavnih sodnikov.

Zdelo se je, da bodo demokristjani, ko pride na vrsto glasovanje za komunističnega kandidata, zapustili zbornico in tako dovolili njegovo izvolitev v dvemi tretjinah glasov v zbornici ostalih poslancev in senatorjev. Zgodilo pa se je, da sta že prvi dan glasovanja, to je v četrtek 15. t. m., bila izvoljena prvo demokristianski kandidat Ambrosini, ker so mu dali svoj glas tudi Nennijsvi socialisti, hitro za njim pa še Nennijev kandidat, socialist Bracci, ker so mu demokristjani, videč prejeto pomoč od strani Nennijsvih socialistov, poklonili precej svojih glasov.

Praznik dreves

Predvečerašnjim, v sredo 17. t. m. so osnovne in strokovne šole iz vse province imele praznik dreves ter so slovesno posadili mnogo drevesnih sadik. Tako so tudi v Doberdolu posadili 75 drevesc, v Steverjanu 200, v Sovodnjah 200 itd. Vsega skupaj so v vsej provinci posadili 4250 drevesc.

Kongres o kraški prazgodovini

Superintendencia spomenikov, umetniških galerij in starin v Trstu organizira, skupno s superintendantco iz Benetk in italijanskim planjskim društvom, v miramarskem gradu kongres Treh Beneficij o prazgodovini Krasa. Na kongresu bodo razpravljali predvsem o ohranitvi prazgodovinskih spomenikov, jam in gradišč.

Učitelj večernih tečajev

Za večerne tečaje s slovenskim učnim jezikom izkazuje lestvica sledeča imenovanja učiteljev: g. Lilijana Beltram v Sovodnje, g. Čvetka Gravnar na Valerišče pri Steverjanu, g. Dora Maraž v Gabrije pri Sovodnjah in g. Almir Visintin v Jamlje.

Promocija

Prejšnji teden je diplomirala za živnozdravnika naš goriški rojak g. Danilo Rustja. K uspehu mu srca čestitamo.

Maša zadušnica

V nedeljo 20. t. m. ob 9. uri zjutraj bo v cerkvi sv. Ignacija na Travniku maša zadušnica za vse naše žrtve vojne.

ŠPORTNI DROBIŽ

Rekli so:

Niso se še polegli komentariji v zvezi s tekmo Francija-Jugoslavija v Parizu, ki se je končala pri stanju 1:1. Kot običajno, si bomo na kratko skušali ustvariti sliko tega srečanja iz izjav prizadanih. Paul Nicolas, zvezni kapetan domače enajstovice, je dejal: »Francozji niso igrali slabo, toda Jugoslovani so bili dosti boljši od naših. Jugoslovanska reprezentanca je pokazala doslej najboljšo igro od vseh naših nasprotnikov.« Pibarot, član komisije za sestavo moštve, pa je tako govoril o plavalnem napadalcu gostov: »Vukas je nogometna veličina in je naredil silen vtis na vse igralce in funkcionarje.« Terner Francozov, Bateux, meni: »Jugoslovani so briljirali in bi lahko zmagali, saj so igrali tehnično zelo lepo, mnogo bolje od naših.« Da razumemo pravi pomen teh besed naj povemo, da so Francozi nedavno igrali neodločeno na najbolj nevernem evropskem igrišču — v Moskvi — in da so pred tekmo z Jugoslavijo postavljali same sebe skupno z Madžari, na prvo mesto v Evropi. Pomeni, da so po dvoboju spremenili svoje mnenje, če tako hvalijo nasprotnika.

Zdaj pa še druga plat zvona: Tirnanič, ki je sestavil enajstovico Jugoslovanov, je izjavil naslednje: »Bili smo boljši, toda nesrečni. Ni-

smo izkoristili priložnosti, da bi premagali velikega nasprotnika. Igra Jugoslovanov me spominja na ono v Turinu...«

Se ena nogometna: List »France Football« piše: »Sodnik Scaramella, znan iz nogometne afere, ki je potisnila društvi Udinese in Catania v nižji razred, je dobil ponudbo neklega filmskega producenta. Scaramella, doživljenjsko izključen iz vrst sodnikov, ker se je pustil podkupiti, bo postal po zgledu »Anne Marie Caglio filmska zvezda.«

O svetovnem avtomobilskem prvaku Fangju se je mnogo govorilo zadnje čase. Toverna Mercedes je zapustila tekmovalca, njeni piloti: Fangio, Kling, Moss in drugi so si morali izbirati novo zaposlitev. Za Fangio se boré vsa znana avtomobilska podjetja. Svetovni prvak pa pravi o sebi takole: »Ljubezen do dirk mi je minila. Izpnil sem vse želje, ki sem jih imel kot pilot. Morda bom nastopal še kako leto, če najdem podjetje, ki bi mi dalo svoje vozilo. O tem bom odločil povratku v Evropo.« Na vprašanje, kaj misli o avtomobilih, ki bi dosegli do 400 kilometrov brzine, je Fangio odgovoril: »Ni težav v gradnji motorjev. Popolnoma pa bi morali spremeniti karoserijo avtomobila ter zgraditi povsem drugačna dirkališča in ceste.«

GOSPODARSTVO

PRIPRAVA NOVIH VINOGRADOV IN SADOVNJAKOV

Zemljo za nove vinograde in sadovnjake moramo globoko izkopati, in sicer 80 do 150 cm za vinograde in 60 do 80 cm za sadno drevje. Cim bolj leži zemlja in strmini, tem bolj globoko je treba kopati.

Pri kopanju pazimo, da vrhnje travnato zemljo globoko zakopjemo, da ne zraste nova trava, obenem pa tudi, da s prvo travo kopanje pognojimo.

Sodobno imamo že pripravne težke traktorje z orjaškimi 80 do 100 cm globoko prodirajočimi plugi. Zraven pa imajo ti traktorji tudi tako imenovani buldožer, ki gobčasto zemljo pred oranjem uravnava.

Pri oranju s traktorjem pazimo, da nam plug reže ozke brazde, ker nam na ta način zemljo bolj zdrobi. S traktorjem pa tako zorano zemljo lahko tudi pobranamo, saj imamo tudi brano, ki zemljo pobrana 60 do 70 cm globoko.

GNOJENJE VINOGRADOV IN SADOVNJAKOV

Ce zemlja ni premočna, lahko v vinograde in sadovnjake že sedaj gnojimo s hlevskim gnojem, ker v jeseni zorani gnoj deluje že v naslednjem kmetijskem letu.

Ta gnoj je najboljši, ker vsebuje vse potrebne hranilne snovi, saj vsebuje vsaj deset kvintalov tega gnoja: 2 do 2,50 kg fosforja, 4 do 5 kg dušike in 5 do 6 kg kalija

Zraven pa ima še tako imenovane organske, to je rastlinske snovi, ki se v zemlji razkrojijo in jo zrahljajo. Zaradi tega je nujno potrebno, da zemljo gnojimo s hlevskim gnojem vsaka tri do štiri leta.

Hlevskega gnoja pa damo 40 do 50 kvintalov na 1000 metrov površine. Ker pa hlevskemu gnoju kljub temu fosfor primanjkuje, dodajamo še 30 do 40 kg superfosfata na vsaki 1000 metrov površine.

Kar se pa sadnih nasadov tiče, potrebujemo gnoj pod krono dreves, in sicer 50 do 100 kg, pač po velikosti drevesa in širini njegove krošnje, in dodajamo še pol kg do 1 kg superfosfata. Ta gnoj pod krono dreves zakopljemo 25 cm globoko. Pod mlada drevja pa razširimo gnoj preko drevesne krošnje, ker se bo ta med račo razširila.

Tovarna pohištva

PRINCČIČ

KRMIN
Cormons

Tel. 32

AVTOTAKSI

MARKO KOVAČIČ

GORICA - Via A. Manzoni 16 - Tel. 2244

Se priporoča za prevoz
potnikov v Jugoslavijo

Preobrazba jugoslovanskega vodstva Kolibri in njihove navade

Jugoslavija pred kongresom

III.

Beograjski dopisnik nemškega dnevnika »Stuttgarter Zeitung«, Wolfgang Horlacher, je svojemu listu postal pod zgorajnjim naslovom članek, v katerem popisuje svoja opazovanja v deželi nastvarjanja socializma...

Tujec, ki prihaja v jugoslovansko prestolico, bo takoj opazil, da je tam na cestah mnogo manj avtomobilov kakor v katerem koli drugem večjem evropskem mestu. Istočasno pa bo s presenečenjem tudi ugotovil, da veliko večino vozil, ki jih vidi, sestavljajo resnično razkošni avtomobili najdražje vrste...

Ta za nas ne povesim logična razlaga pa jima neko svojevrstno zadnjo: jugoslovanski komunisti pri svojih zunanjih nastopih za zastopniški kapitalističnih držav kaj radi izražajo nagajenja, da tudi s svojo zunanostjo poudarjajo politično enakopravnost Jugoslavije. V tem leži ključ za vse razkošje, ki ga jugoslovanski vodilni sloj danes razkazuje tudi na številnih drugih površjih...

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE ZA TRZASKO OZEMLJE V soboto 19. novembra ob 20.30 v dvorani na Stadionu Prvi maj, ul. Guardietla 7 premiera Martin Kačur Povest Ivana CANKARJA v dramatičnem prireditvi JOZETA BABICA. V nedeljo 20. novembra ob 17. uri v isti dvorani ponovitev V petek 25. novembra ob 20.30 na KONTOVELU Martin Kačur

vojni prav v isti meri kakor tempo, s katerim je Jugoslavija utrjevala svoje pozicije v svetu. Simbolično bi lahko ta razvoj označevali kot pot titovke h klobuku delodajalca.

Razkošja pri državnih sprejemih, ki jih socialistična Jugoslavija razkazuje pri vseh priložnostih, ne ostajajo v ničemer za zahodnimi navadami, nasprotno, te navade v Jugoslaviji še znatno pretiravajo. Medtem ko so v povojnih letih družabne in večerne obleke značilne, so se jugoslovanski komunisti, ko so doživeli prvi monarhistični obisk cesarja Haile Selassieja, vrgli v smokinje in frake, ki so jih naročili v Parizu in Trstu.

Cepur za tujca države koristi v ospredju, ni mogoče zanikati, da jugoslovanski komunisti, ki so po veliki večini korenjaki in dobro rejeni ljudje, iščejo vidno do padev na oblačilih, s katerimi lahko visoko dvigajo svojo osebnost nad preprosto ljudstvo.

Ce imajo komunisti torej že vozila, je umevno, da ga ne uporabljajo zgolj za uradne zadeve, pač pa tudi za izlete in dnevene nakupe na trgih. Tu prihaja nasprotje, če temeljiteje do izraza: medtem ko...

Ali še živijo - frakarji?

Pred leti je SDD priredilo v hotelu »Excelsior« slovenski ples. »Prilomski dnevniki« je bil takrat še hudo hostarski in je po odlično uspelem plesu pohitel s svojimi tradicionalnimi hostarskimi napadi na »frakarje« in »frakarstvo«. Ko je pa pred časom abesinski cesar obiskal potentata v Belem dvoru, so titovski nakupovalci pokupili po tržakih trgovinah vse razpoložljivo blago za - frake.

Kakor mnogo drugih zastarelih modnih ostankov, tako je tudi frak našel pribežališče v komunističnih državah. V Zenevi so paradiral sovjetski odposlanci; ob obisku Hruščeva in Bulganina v Beogradu so bili titovci v - frakih.

Kako je nastal frak in kdaj? Sedaj, ko leži na Zahodu že v zadnjih zdihljajih, morda ne bo odveč, da mu posvetimo nekaj življenjepisa, kajti za seboj ima dolgo in slavno preteklost. Ta preteklost ne bo zanimala zgolj nekatere redke slovenske lastnice, pač pa tudi tisti, ki niso primerno večje število raznobnih sodobnikov, ki poželjivo občudujejo visoke stolčke na tej in na oni strani železne zaveses...

V Evropi se je frak priklutil v drugi polovici XVIII. stoletja. Menda so mu vrata odprli vojaki, ki so jim bile takratne dolge suknje pri celodnevne pohodih v napatje, pa so oba sprednika suknje speli na ozadje in si tako sprostiti noge. Končno so se odvečne trikotnike enostavno odrezali. Tudi jaharjem so se zdele suknje v oviro, pa so posnemali pehoto.

Tako se je škarjasti frak po diktatu mode vlihotaplil kot večerno oblačilo v »boljšoj družbo«. Ob prelomu sedanjega stoletja ni bilo večerne družabne prireditve brez fraka. Celo najubožnejši visokošolci si je moral omisliti ali izposoditi tako obleko, če si je želel na ples. Takratni plesi - tega ni mogoče zanikati - so nudili že po svoji zunanosti izredno svečanostni vtis. Fraki z belo kravatno - črno kravatno so nosili le natakariji ali tisti...

mora navadna tovarniška delavka tovarišica Petrovič, po končanem delu peš z nakupno torbo s trga domov, odpira šofer s titovke vrsta razkošnega avtomobila, da bi ministerialni dirigenti omogočili vstop v široko vozilo. On, to je šofer s titovke, je pravzaprav še edini komunistični ostanek v tej novi podobi. Pri tem titovka tovariša vozača kar dobro nadomešča livrežo.

Kakšna so čustva ljudstva, ki vozača pravzaprav namešča in plačuje avto ter si domišlja, da je lastnik avtomobila, pr' pogledu na to svojevrstno socializacijo, je težko povedati. Mogoče je ljudstvo teles na blaginja tovariša ministerialnega dirigenta tako pri sru, da razume nakupe na trgu z najdražjim avtomobilom. Tovariš ministerialni dirigent dela vendar za ljudski blagor. Kakšna pa so čustva ljudstva ob državnih svečanostih, je še težje uganiti. Kajti preprosti človek s čiste pozna to svečanost iz zgolj iz tedenskih revij in časopišnih ilustracij.

V zadnjem času pa se zelo večajo pritožbe o tem, da je teh dobro le precej preveč in da bi bilo treba pri vsem razumevanju za državne reprezentance vendarle malo več varčevanja. Prav to je svojevrstno kritiziral tov. Milovan Djilas, član CK KPJ in predsednik ljudske skupščine. Djilasovo pojmovanje pa so ožigalsi kot nekomunistično in ga pogajali s pozabo.

ki so želeli, da jih v fraku pokopljajo - so s svojo skladno erinno visoko dvignili bleščečo pestrost ženskih oblačil.

Frak seveda ni za vsakega. Kratke in delušaste postave so v fraku postale še krajše in še bolj zale. Slovki, visoko rašeni možje se pokušali pri podeželskih odrh zama svojo srečo. Bil je tako nenadaren, da ga niso hoteli niti za nastope po vzorcu: »Gospod prof, konji so zapreženiki! Tako se je pač posvetil trgovskemu stanu, in to z neprimerno večjim uspehom.

Vedno pa je poskušal s svojim denarjem podkupiti kako igralsko družino, da bi mu omogočila nastop na odru. Nekeč l. 1923 je še skoraj dosegel svoj cilj v mestnem gledališču v Bahja Blanca. Za mestne reveže je daroval precejšnjo vsoto denarja pod pogojem, da mu v gledališču odstopijo tudi najneznatnejšo vlogo. Režiser in vsi igralci pa so solidarno napovedali stavko že ob prvem poskusnem nastopu. Končno je gospod Potomachi pokusil svojo srečo v Španiji. Tudi tja ga je spremljala natrpna denarnica. V Burgosu so mu dejansko odkazali lepo vlogo v neki dram Lope de Vega. Dan pred nastopom pa je izbruhnila državljanska vojna. Bilo je leta 1936.

Končno je Juan Potomachi odšel med nebeške krilatice. Če so mu pa za česa življenja odrekli odsko slavo, si jo je želel zametiti vsaj po smrti. Umrl je lansko leto in pri pregledovanju oporoke so ugotovili, da je zapustil 200.000 pesov za štipendije argentinskim dijakom Dramske šole. Vsekaror pa je postavil v oporoko pogoj, da njegovo lobanjo konservirajo in da jo uporabijo pri vseh uprizoritvah »Hamleta«.

Vsaj po smrti, če ne prej...

V kratkem bodo v Buenos Airesu priredili premiero nanovo preštudirana »Hamleta«. To ni nič nenavadnega. Shakespeare radi in pogostokrat igrajo v Južni Ameriki. Tudi to ni nič posebnega, da gre pri tem za prvo inscenacijo novostanovljenega ansambla dijakov Dramske šole. Na sporedu pa je nenavadna pripomba, ki je gotovo še ni v taki obliki priobčilo nobeno gledališče na svetu: Yorickova lobanja... Juan Potomachi.

profesor, če je človeški človek, sploh najboljši kar lahko človeku nudi šola. Da, to je bil res človek! Prav on, služabnik razvijati duhovne delavnosti, ki jo ves sve smatra za zaporno, ni bil prav nič zoparni. Tolažil je tiste, ki so odgovorili in vprav tako one, ki so obupovali. »Kakor mi pripovedujejo, ste, dragi prijatelj, v drugih predmetih kar na konju, je tolažil, »za to je pogum, prijatelj! Bog ni na vsa tesla vsaj samih matematičnih glav, niti niso vsi matematičarji iznašli logaritmov, pač pa je bil to Jurij Vega.« Nikoli nam ni prerokoval neslavnega in nečastnega konca, kakor to počenjajo premnogi profesorji, če dijaki v njihovih strokah ne napredujejo. Bil je svobodnjak in zato tudi potrpežljiv. Mi, dijaki, nismo bili tako potrpežljivi. Pogostokrat smo se obnašali kot zavrnjeni snubači, ki na svojih nekdanjih oboževankah ne najdejo drug ga kot same pogreške. Zaničevali smo »pustost« matematiko, ker smo se smatrali za pesnike in pisatelje. V Domačem prijatelju je Zofka Kvedrova spustila po kak naš prispevek, pa nam je že zrestel greben in se nam je doževalo naravnost zločinsko, da svoje »staleže« upravljamo z matematiko,

Kolibri so najmanjši ptički ameriške celine in prebivajo po ozemljih od Kanade pa vse do Ognjene zemlje. Imenujejo jih tudi leteči dragulji. Do sedaj so ugotovili 480 različnih vrst; najmanjši med njimi je čmrljevi škrat. Od konice kljuna do konca repka meri kakih šest centimetrov.

Kolibri so edini ptiči na svetu, ki letajo tudi ritenski. V tej umetnosti se z njimi kosajo le še žuželke. Pri sprejemanju hrane »stoj« majhen ptiček tako rekoč v zraku pred cvetico in z dolgim okončnim jezičkom srebra cvetlični nektar. Tako tudi on opravlja službo opravilca, kot to koristno delo opravljajo čebele. S krili udarja do 200-krat na sekundo, tako da pri tem opravi okrog ptička na desni...

Kolibri ležejo po dve beli jajčeci, ki sta razmeroma zelo veliki. Po šestnajstidnevem valenju se izleže mladiča, ki sta gola in slepe ter izredno majhna in slaba. Po štirih tednih sta dorasla in zapustila gnezdo, ki ga mora mati stalno večati med dorščanjem.

Mnoge vrste teh ptičkov tudi potujejo. Njihov brnelci in izredno hitri polet pa ni primeren za dolge proge in večje višine, zato potujejo kot »črni potniki« med bolj varnejših ptic. Mnogi loveci in prirodošlovci so opazili, da se radi vtihotapajo med perje divjih gosti žerjavov in drugih večjih selivk.

in levi strani ne vidimo drugega kot megleni polkrog, brnelce kril pa je podobno miniaturnemu helikopterju. Prav zato imajo kolibri razmeroma najmočnejše krilne mišice med vsemi ptiči. Isto velja tudi za njihova pljuča in močno srce.

Kljun je zelo podaljšan zaradi obiskov cvetja, ki mu nudi prehrano in je nekako sesalo. Ker sprejema hrano med poletom, so njegove nožice izredno majhne.

V zadnjem času se vzgajajo kolibri tudi v ujetništvu. Potrebna je pač primerna skrb za prehrano. Koritca seveda ne prihajajo v poštev, pač pa uporabljajo v ta namen steklene posodice, ki prehajajo v tanko stekleno cev (glej skico!). Iz cevke sesa ptiček hrano, ki je nekaka mešanica iz medu, sladke vode, otroške moke in mleka. Od časa do časa tej zmesi dodaj še po nekaj mesnega izvlečka.

Kolibri živijo v parih le ob času gnezditve. Vse vrste gradijo podobna gnezda iz bombažastih snovi, v katere vpletajo rastlinske dele. Lega in postavitev gnezda pa sta pri različnih vrstah različni: med vilica mi vej ali pa v sredi same veje, včasih celo pod listjem plezalk.

Plesna čajanka SDD Dne 20. novembra ob 17. uri bo na sedežu SDD v ulici Mačhavielli 22-II 5. plesna čajanka za člane in prijatelje mladinskega odseka SDD. Igra nov orkester. Vljudno vabljeni! Mladinski odsek SDD

OD TU IN TAM

Dognali so, da silno tenka voščena kočica, ki so jo v zadnjem času preskušali na Siciliji, 40-krat bolj učinkovito obvaruje sadje kot lupina sadja v naravnem stanju. Iznajdba so te dni uporabili pri veliki količini limon, ki so jih poslali s skandinavskih držav. Ko so prispele tja, so ugotovili, da se jih je med potjo pokvarilo samo pol drug stot, medtem ko se jih je pokvarilo pri neki prejšnji enako veliki pošiljki iz Skandinavije, pri kateri niso uporabili nove iznajdbe 4,3 stota.

Pred desetimi leti se je po končani vojni iz Pacifika vrnil ameriški vojak Charles Bishop - slep. Dobil je strel v glavo, bil je star 21 let in reven. Meščanom Batavijev, mesteca blizu New Yorka, se je zasmilil in nabrali so za težkega vojnega invalida 10.000 dolarjev. Preteklo je deset let. Pred nekaj tedni je za dobila občinska uprava Batavijev ček za 12.000 dolarjev. Hkrati s čekom je dobila pismo od Bishopa, v katerem se meščanom Batavijev zahvaljuje za njihovo pomoč pred 10 leti ter sporoča svoje zadoščanje, da lahko zdaj znesek s obrestmi vrne. S pred 10 leti prejetim denarjem je odprl prodajalnico časopisov in knjig, ki odlično uspeva.

če stremljenja po dobrem in plemenitem! Pri tem sem globoko zamislil in prišel do spoznanja, da se narod vsega sveta po lastnih izkušnjah zavedajo, da je mir dobra stvar, vojna pa huda zadeva. Da bi jim bila potemtakem izbira po dobrem kaj lahka. Izgleda pa kljub temu tudi te izbira težavna! Številni ljudje dvomijo in celo se obupujejo: vojno smatrajo kot nekaj naravnega, kot smrt. Taki obupanci so najbrž tudi med tvorci naše šolske uprave: vojna med italijansko in slovensko šolo jim izgleda nekaj naravnega....

Tu pa nenadoma govori tolažnica matematika: »Ni neslana šala, vi vsi maloverni, kar vam jaz, nepodkupljiva matematika, kot resnično dokazujem! Asimptota in krivulja se vedno približujeta. To je dokazano. Nikoli se ne srečata in vendar potujeta v neskončnost druga proti drugi, kajti to je njun naravni zakon. Visoki šolski funkcionarji, poklicni profesorji, ki vam matematika morda ni bila učna stroka, uporabite matematiko v življenju! Pokažite zgolj nekaj asimptotičnega poguma! Približajte se, približajte se nepogrešljivo dobremu!«

Nadaljujemo z razgovori pred ameriškim kongresom v odnosih ameriških parlamentarcev in politikov do Titove Jugoslavije. Na vrsti so razni govorniki.

Hays: »Vsa pisma, ki jih dobim, se nanašajo na izključno dve stvari. Eni pišejo: »Znižajte pomoč tujim državam«. Drugi pa me stalno opozarjajo na Jugoslavijo. Morda je to zaradi tega, ker imam v svojem volilnem okraju mnogo ljudi srbskega porekla, ki niso nikoli bili in nikoli ne bodo naklonjeni Titovemu režimu. Ti ljudje mi pišejo, da naša pomoč ni nikoli dosegla širokih ljudskih plasti. Zadnjič sem bil v Jugoslaviji, ko ji še nisimo pošiljali pomoči. Zato me silno zanima, če bom videl to jesen, ko bom zopet potoval tje, ali je naša pomoč pripadala do ljudstva. Ko sem bil zadnjič tam, so mi ljudje, še sem prišel do njih, v bridkih besedah izražali svoje razočaranje nad režimom in izpričevali svoje prirsno prijateljstvo do Amerikancev, ker so pač vedeli, da tudi mi njihovega režima ne maramo.«

Stassen: »Zelo zanimivo bo, kako boste našli, ko boste zopet obiskali Jugoslavijo. Meni se zdi, da so se tudi prilike z ozirom na versko svobodo obnile na boljše. Vlada je sprejela nekatere zelo stroge protiverske ukrepe, ki jih je prej izvajala.«

Hays: »Vi torej sodite, da je v korist Združenih držav in vseh svobodnega sveta, če še naprej pošiljamo zmerno in strogo omejeno pomoč Jugoslaviji pod pogojem, da vso stvar nadziramo?«

Stassen: »Da, jaz sodim, da je tako.«

Poslanec Fulton: »Prav veseli nas, da ste tukaj. Imamo vtis, da ste kot upravitelj programa opravili dobro delo. Zdej odhajate na drugo mesto. (Stassen je bil postavljen za direktorja urada za razorožitev pri predsedniku republike. Opomba ure.) Nastane vprašanje, kakšni bodo vaši odnosi z našim obzorjem v bodoče. Mi bomo nadaljevali svojim programom oboroževanja za obrambo Združenih držav, naših prijateljev in Titu. Vi pa se boste na novem mestu s isto spretnostjo, kakor ste štiri leta opravljali delo oboroževanja, lotili razorožitve. Kakšne bodo zdej vaše zveze z nami, ki oborožujemo, vi pa boste razoroževali?«

Stassen je na to odgovoril, da bo njegova dejavnost na razorožitvenem polju omejena z okvirnim na šelom, da bi bilo nesmiselno se razorožiti, ako tudi drugi tega ne storijo, oziroma nesmiselno samejšie slabiti, medtem ko bi drugi postajali močnejši. Zato bo njegovo delo na razorožitvi tesno zvezano z osnovno potrebo, da ostanajo Združene države in njihovi prijatelji nezlomljivo močni. Samo tako si je mogoče misliti, da bodo tudi drugi odnehal in se začeli razoroževati, ne pa tekmo v oboroževanju nadaljevati.

Poslanec Fulton: »Če res mislite, da je Jugoslavija neodvisna, zakaj pa ne počakamo malo, da vidimo, kaj se bo zgodilo. Tito je namreč nedavno prav gotovo spremenil svojo politiko. Odprto je nastopil proti naši zunanji politiki na Daljnem vzhodu, na zapadu pa je zavez nevtralnost stališče. Tako smemo reči, da Tito ne drži z Združenimi državami nikjer, ne v svoji zunanji, ne v notranji politiki. Zakaj naj bi mu potemtakem se pošiljali težko orožje in vsiljevali letala na reakcijski pogon? Jaz zastopam mesto Pittsburg. V Pittsburgu ne bi radi videli, da bi naša lovška letala kdajkoli prišla v roke naših sovražnikov, še manj, da bi bila naša letalska obramba take, v začetku uličena v primeru sovjetskega napada na naše mesto, ki je eno izmed najboljnih ciljev za atomske napade na svetu. V Pittsburgu želimo, da bi Tito ne pošiljal letal na reakcijski pogon, dokler ljubimka na vse strani, oziroma dokler se trudi, da bi ustanovil neko novo Kominterno, v kateri bi komunistem postal dobičkonosni. S takim postopanjem kaže Tito nevtralnemu državam, da se spleča bit komunist. Verjetno je Stalin vprav zaradi tega vrgel Tita iz svoje družbe. Tito je poizkušal ustanoviti v Evropi neko drugo Kominterno. V in zdej je Tito zopet začel potovati okoli z istim namenom. Mi sodimo, da so Združene države ustanovile na Formoziji vzorec demokracije. Vprašam, če s tem, ko podpiram Tite, ne gradimo novega vzorca za nevtralce, da se naučijo, kako je treba postopati, da postane komunizem dobičkonosno podjetje? Dve vprašanji bi rad postavil. Prvič: Zakaj dajemo najmodernejša letala na reakcijski pogon nekemu nezanesljivemu režimu, ki ga mi v Ameriki in to vprav na največježenem cilju atomskih napadov, ne odobravamo? Drugič: Zakaj se trudimo, da bi dokazali, da je nevtralnost dobičkonosna?«

POD ČRTO KASNO SPOZNAVJE (Posvetilo) Eden izmed profesorjev je bil pri nas vseh zelo priljubljen. Tudi jaz sem ga imel rad, čeprav v stroku, ki jo je predaval, nisem bil ravno zaljubljen. Nekega dne je zopet prišel kup modrih zvezkov, ki so nam vedno stiskali srca. Popravil je šolske naloge. Z jezo v srcu in na obrazu je s kupom udaril na katedro, z močnim poudarkom je položil svojo desnico na kup in mu globoko resnostjo človeka, ki mu humor ni neznan čednost, je dejal: »Predno vam izročim te dokumente vašega znanja, bi - iz stališčnih nagibov - rad nekaj ugovoril. Vsi tisti naj vstanajo, katerim očetje so v lastni šolski dobi vedno ali vsaj največkrat imeli v matematiki - dobre!

(Se nadaljuje)

VESTI s TRŽAŠKEGA

Strohnelo srce

Z vsem svojim veličanjem se v teh novembrskih dneh odpravljamo narava k zaslužnemu počitku. Dobra zemlja je svoje delo končala; žito, trta, sadje, prideleki; z vsem nas je založila, z vsem razveselila. Po trudnem delu odhaja mati narava k zaslužnemu breždelju.

V tem breždelju zbira narava neopazno nove moči, nove energije in nova veselja, da v svoji večni ubranosti letnih časov s svojim velikim delom zopet pričinja in ga zopet dokončuje.

Ljudje v tehniknem veku pa smo pozabili, da bi svojemu delu prilagodili prav tako naravno ubranost. Po končanem dnevnem delu se dremamo v prenapolnjena prometna sredstva ali dirjamo z motornimi vozili vseh vrst in oblik oddaljenemu domu. V zgodnjih jutranjih urah vremo proti postajališčem in kolodvorom temne množice. So to otopele, molčeče množice, ki se brez veselja valijo proti cilju dan za dnev, leto za letom. Pogledi množice so oslepelji za čudeže in draži narave, ker živijo in so primorane delati po drugačnem ritmu, po ritmu, ki so jim ga vsilili in je v nasprotju z njihovo prirodno naravo.

Kakšna protislovja! Stroje in avtomate so vendar iznašli zato, da bi človeku olajšali delo, da bi mu bilo na razpolago nekaj več časa za razvedrilo in odpočitek. Prvi zato je sedanje stoletje prineslo človestvu skrajšani osemurni delavnik. Cilji nekdanjih resničnih pobudnikov za boljše življenje delavca in nameščena so glasila: osem ur dela, osem ur spanja, osem ur razvedrila. Ti cilji so številčno že davno doseženi.

Na nekaj pa takratni bojevniki za delavske pravice niso mislili, namreč na stalno večje oddaljenosti med domom in delovnim krajem. Množična kopčenja po mestih in industrijskih središčih so se takrat komaj nakazovala; da pa bodo dosegla take razsežnosti, tega pač nihče ni mogel pričakovati. Koliko časa je dnevno izgubljenega za vožnje med domom in tovarno. Kdor se danes po dokončanem delu truden in izčrpan dremja proti domu, se zaveda, da mu ta hlastna naglica, polna živčnosti, ne prinaša niti odpočitka, niti razvedrila. Časovno razdobje na poti med bivališčem in delovnim krajem je najbolj neproduktivni dnevni odlomek modernega gospodarstva. So to ure, ki so življenju ukradene brez odkodnine. Nikomur ne služijo, nikomur ne koristijo; pogostokrat otopijo in izmučijo človeka bolj kot pravo delo.

Slovenski pesnik je napisal obširno delo pod naslovom »Strohnelo srce«. Prav ta naslov mi prihaja na misel na vseh teh tedenskih romanjih za delovnim krajem. To romanje ne utrjuje samo glave in telesa, pač pa tudi dušo in duhovne sile današnjega človeka. Beseda o strohneli: srce je dobila kar grozljivo stvaren pomen. Se nikdar nisi imeli zdravnik toliko opravka z različnimi srčnimi obolenji kot v naših časih. Te boleznijo so pravo zrcalo časa, v katerem živimo. In prav to zrcalo nas resno opominja, da vprašanjem dela, prostega časa, razvedrila in odpočitka posvetimo nekaj več pozornosti. Saj je res, da nam — iskreno rečeno — razvedrila ne manjka. Pogrešamo pa prostega časa v pravem smislu besede. To je ustvarjalnega odmora, premišljevanja in zbiranja, premislekov o smislu življenja in o samem sebi.

Po nujnosti razmer in časa se je delovni človek do sedaj v glavnem ukvarjal z vprašanji delovnega časa in delovnega zaslužka. To je bilo gotovo koristno in potrebno delo moderne socialne politike. Z ogromno zmogljivostjo strojev, z avtomatiziranjem delovnih postopkov, z nastankom novih dobrin, novih potreb in vobče novih življenjskih oblikovanj bodo vprašanja prostega časa, razvedrila in zlasti odpo-

čitka nujno stopila v ospredje zanimanja delovnega človeka. Pestilozni govori v svojem »Razvoju človeštva« o skrivni izčrpanosti, ki jo nosi človek v sebi. Sprostitev take krivde izčrpanja najgloblji in najplemenitejših človeških sokov ostaja naloga bodočega družbenega reda.

Ce razumemo resnični smisel našega tehničnega stoletja in če bomo v bodočnosti po takem razumevanju tudi postopali, potem nas bo prav stroj sprostil proklestiva duhomorne tlake. Stroj lahko prinese razbremenje človeštva nekaj prostega časa, da se ves posveti vsaj za nekaj trenutkov svoji lastni duši. Stroj nudi človeštvu nekaj časa, da se posveti veselju in lepotam življenja. Klasično narodno gospodarstvo govori o delu kot proizvajalnem činitelju. Šele kasneje je narodno gospodarstvo odkrilo poleg delovne sile tudi veselje do dela v proizvodnem procesu. Gonila sila gospodarstva v bodočnosti pa bodo duhovne sile in veselje do življenja, iz katerega se bodo šele rodile resnične delovne sile, resnično veselje do dela. Samo to lahko zopet pomladi srca prav tako, kakor se narava v tihih zimskih dneh pomladi za novo spomladansko življenje.

Posojila srednjim in malim industrialcem in obrtnikom

Uradni vestnik od 21. oktobra 1955 objavlja odlok generalnega komisariata od 15. oktobra o sestavi komisije za reševanje prošenj za posojila srednjim in malim industrijskim podjetjem. Prošnje za posojila male in srednje industrije je treba vložiti pri Banca Nazionale del Lavoro v Trstu, trg Ponteros so, za obrtnike pa pri Cassa di Risparmio v Trstu, ulica Cassa di Risparmio.

Za prošnje se dobi že pripravljene vzorce, ki jih je treba izpolniti. Prošnjam je treba priložiti:

- 1) Listine o ustanovitvi družbe ali zadrage, kadar gre za družabna podjetja;
- 2) Poročilo o stanju podjetja ali obrti (stroji, orodje, nepremičnine, ki za to služijo, in njih vrednosti);
- 3) Natančno navedbo svrhe, za katero bo služilo finansiranje;
- 5) Navedba jamstev, ki nudijo varnost za povračilo posojenega denarja ter rok in obroke, v katerih se namerava denar vrniti.

Ako bi nekje želeli na novo ustanoviti kako podjetje, kakor n. pr. stiskalnice za oljke, ni potrebno za to nanovo ustanovljati družbe ali zadruge, ampak se bo lahko zbralo nekaj posestnikov, ki bi kot taki zaprosili za finansiranje. Ali v primeru novih podjetij bi morali predložiti tudi stavbni načrt in proračun stroškov za delo.

Natančnejše informacije se dobi v prostorih SDZ v ulici Machiavelli 22-II.

SDD vabi člane in prijatelje z družinami na

Miklavževanje

ki bo 3. decembra v društvenih prostorih v ul. Machiavelli 22.

Prvi večer SPM

V sredo večer je Slovenska prosvetna matica otvorila letošnje sezono svojih znanstveno poljudnih in zabavnih večerov. Ob polno zaseni dvorani je predsednik dr. F. Delak pozdravil številne goste. Na so predvajali dva dokumentarna filma »Ravnatežje v življenju narave« v slovensčini. Univ. prof. dr. Anton Dabinovič pa nam je izredno zanimivim predavanjem odkril srečanje Slovanov z muslimanskim svetom, o čemer bomo ob priložnosti seznanili v odlomkih tudi naše čitatelje.

Vračanje beguncev v Jugoslavijo

Na seji občinskega sveta 15. m. je svetovalec dr. Harabaglia (demokristjan) v daljšem govoru dal duška razburjenju ljudstva in javnega mnenja zaradi vračanja beguncev, ki se zatekajo iz Jugoslavije v Italijo. Bodi naglašeno, da je nezakonitost in nečlovečnost takega izročevanja beguncev sprožil prvi v tržaškem občinskem svetu svetovalec dr. Josip Agneletto v začetku tega leta, sklicujoč se na čl. 10. italijanske ustave, ki taka izročevanja prepoveduje in jih dopušča le proti nevarnim zločincem. Takrat je bila italijanska javnost še neinformirana in ni reagirala, izvemši posreznikov. Danes pa vse italijanski in mednarodno javno mnenje obsoja to stvarstvo XX. stoletja. Svetovalec Harabaglia je naglasil, da je tako vračanje beguncev v državo, iz katere so zbežali, ne samo v kričečem nasprotju s čl. 10. italijanske ustave, ampak tudi z osnovnimi človeškimi pravicami, z demokracijo in svobodo. Tako postopanje je nečloveško, ker se nesrečni begunci z izročitvijo izročajo v roke svojih krvnikov. Tako vračanje pa na se vrši s sodelovanjem zastopnikov Združenih narodov, ker je nečloveško in v zasmeh italijanske ustave in človeških pravic. Zupan Bartoli je izjavil, da soglašja z interpelantom. Sestavil in prečital je brzojavko, ki jo v imenu tržaškega občinskega sveta pošlje na mednarodna ministrstva, da napravijo konec izročevanja beguncev.

Pravni položaj Slovencev na Tržaškem

III.

Zato so na krivi poti oni krog, ki odrekajo Slovence pravice do narodnostnega obstoja in jezikovne enakopravnosti, ki jih je prinesel s seboj zgodovinski in socialni razvoj evropskega javnega življenja zadnjih sto let. Taki ljudje zavajajo svoje ljudstvo, ker mu prikrivajo pravo resnico in stvarnost narodnostnih razmer v Julijski krajini. Oni so tisti, ki so proti spravi mirnemu sožitju in medsebojnemu spoštovanju Slovencev in Italijanov. Oni so proti londonskemu sporazumu in statutu o manjšinskih pravicah.

In to svoje stališče utemeljujejo s »slovensko nevarnostjo«. Mislijo, da bi bila ta nevarnost manjša, če bi se asimilirali Slovenci na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji. Te »slovenske nevarnosti« pa ni sploh nikoli bilo! Ona je le prazno strašilo vseh onih, ki so videli že v pravoslavju navdahnjenem »panslavizmu« onega stoletja poplavo Zahodne Evrope. Slovani niso v zgodovini nikoli tvorili politične enotnosti s skupnimi slovenskimi cilji. Nasprotno, njih interesi so bili vedno v kričečem nasprotju med seboj. Stiri vojne med Bolgari in med Srbi odnosno Jugoslavijo v zadnjih 70 letih, vojne med Poljsko in Rusijo, nesoglasja med Poljsko in Češko, med Ukrajino in Veliko Rusijo. Ne sme mo pa zamenjati internacionalne komunistične nevarnosti, ki je, s slovensko, ki je ni!

Demokratski Slovenci so ob prihodu Italije na Tržaško ozemlje brez pridržkov izjavili, da sprejemajo Londonski sporazum, četudi s težkim srcem, kot gotovo dejstvo; da se ne vdajajo utopijam, ampak da presojajo nov položaj trezno v vsej njegovi stvarnosti in s polnim čutom odgovornosti nasproti državi; kot lojalni državljani da prevzemajo tudi vse državljanske dolžnosti, toda od države pričakujejo, da bo z njimi ravnala kot z enakopravnimi državljani in spoštovala Slovence priznane pravice. Ta izjava je bila trezna in premišljena.

Zadovoljstvo državljanov je najvažnejša obrambna trdnjava države, pa bili oni tudi drugodoci. Pravejši, da bi se kdaj utegnili roditi ta »slovenska nevarnost«, najučinkovitejše sredstvo proti njej ni diskriminacija in asimiliranje Slovencev v Italiji, ampak njih zadovoljstvo, čut pravičnosti italijanskih oblasti in čut enakopravnosti z državljani italijanske narodnosti.

Demokratski Slovenci so ob prihodu Italije na Tržaško ozemlje brez pridržkov izjavili, da sprejemajo Londonski sporazum, četudi s težkim srcem, kot gotovo dejstvo; da se ne vdajajo utopijam, ampak da presojajo nov položaj trezno v vsej njegovi stvarnosti in s polnim čutom odgovornosti nasproti državi; kot lojalni državljani da prevzemajo tudi vse državljanske dolžnosti, toda od države pričakujejo, da bo z njimi ravnala kot z enakopravnimi državljani in spoštovala Slovence priznane pravice. Ta izjava je bila trezna in premišljena.

Zadovoljstvo državljanov je najvažnejša obrambna trdnjava države, pa bili oni tudi drugodoci. Pravejši, da bi se kdaj utegnili roditi ta »slovenska nevarnost«, najučinkovitejše sredstvo proti njej ni diskriminacija in asimiliranje Slovencev v Italiji, ampak njih zadovoljstvo, čut pravičnosti italijanskih oblasti in čut enakopravnosti z državljani italijanske narodnosti.

Demokratski Slovenci so ob prihodu Italije na Tržaško ozemlje brez pridržkov izjavili, da sprejemajo Londonski sporazum, četudi s težkim srcem, kot gotovo dejstvo; da se ne vdajajo utopijam, ampak da presojajo nov položaj trezno v vsej njegovi stvarnosti in s polnim čutom odgovornosti nasproti državi; kot lojalni državljani da prevzemajo tudi vse državljanske dolžnosti, toda od države pričakujejo, da bo z njimi ravnala kot z enakopravnimi državljani in spoštovala Slovence priznane pravice. Ta izjava je bila trezna in premišljena.

Zadovoljstvo državljanov je najvažnejša obrambna trdnjava države, pa bili oni tudi drugodoci. Pravejši, da bi se kdaj utegnili roditi ta »slovenska nevarnost«, najučinkovitejše sredstvo proti njej ni diskriminacija in asimiliranje Slovencev v Italiji, ampak njih zadovoljstvo, čut pravičnosti italijanskih oblasti in čut enakopravnosti z državljani italijanske narodnosti.

Demokratski Slovenci so ob prihodu Italije na Tržaško ozemlje brez pridržkov izjavili, da sprejemajo Londonski sporazum, četudi s težkim srcem, kot gotovo dejstvo; da se ne vdajajo utopijam, ampak da presojajo nov položaj trezno v vsej njegovi stvarnosti in s polnim čutom odgovornosti nasproti državi; kot lojalni državljani da prevzemajo tudi vse državljanske dolžnosti, toda od države pričakujejo, da bo z njimi ravnala kot z enakopravnimi državljani in spoštovala Slovence priznane pravice. Ta izjava je bila trezna in premišljena.

Kaj naj ta nova nasilja pomenijo, ni še povsem jasno. Verjetno pripravila Kremelj propagandne tirade, s katerimi si poskušal prepričati arabske države, da je v nasprotju z Zapadom Kremelj »zaščitnik« njihovih koristi. Morda bi židovska preganjanja ovrgla vesti, da so boljševiki tudi Palestini ponudili dobavo orožja. Te vesti so Arabce hudo razburile.

Tako so Stalinovi nasledniki kaj hitro zopet odložili hinavske »mrljube ženevske nasmehe« in razglašili vsoto stalinske dediščino okrutnosti in dvočnosti. Hujkanje in podžiganje množičnih instinktov proti neoboroženemu prebivalstvu, zapirati nedolžne ljudi, jih nagajati v taborišča smrti zato, da se strahuje ves narod, to so stalinske aziatske čednosti.

Ce bi kremeljska igra z Izraelci in Arabci uspela, bi razsežnosti žrtev dobile vse drugačne dimenzije. Ali so ali niso boljševiki resnično vojni hujšaki? Vsekakor bi nove preganjanja morala resno opozoriti svetovno javnost, posebno tiste protodusneže, ki so se pustili zavajati od boljševiških nasmehev, da se v Kremlju ni nič spremenilo, da se dajo tam ljudje, ki so prav tako pravičniki zaneti svetovni požar, kakor njihov pokojni učitelj Stalina.

Akademski klub Jadran

vabi v torek 22. novembra ob 20.30 na prvo jesensko predavanje. V klubskih prostorih, v ulici Ruggera Manna 29, bo govoril dr. Karlo Ferluga o temi: *Zitljenje in delo akademikov v Balkanu*.

TRŽAŠKI PREPINI

DIALEKTIKA

Molotov je utemeljeval svojo oklonitev svobodnih volitev na celotnem nemškem ozemlju takole: »Svobodne volitve bi dovele do novega hitlerizma in do vojne.« Z isto komunistično logiko bi lahko dejal, da bi svobodne volitve v Rusiji dovele do carizma in do vojne. Z isto logiko se držijo oblasti vsi komunistični diktatorji s Titovim vred.

Z isto logiko pa bi lahko dejali, da je zdravje nevarno, ker vodi k obolenju in v smrt. Gotovo je res, da kdor že sedi v ječi, ne bo šele prišel v njo in izgubil svojo svobodo, ki jo uživa.

Kako si Molotov predstavlja alternativo? Kjer ni volitev, tam vlada imenuje diktator. Kdo naj imenuje skupno nemško vlado? Morda Kremelj? Ali se ni tudi Molotov enkrat ugriznil v lastni jezik?

BREZPOSELNA UCITELJICA

zaposlitve kot vzgojiteljica, pisarniška moč, prodajalka itd. Daje tudi lekcijske za osnovne ali nižje srednje šole. — Naslov na upravi lista.

Odgovorni urednik:

Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA
se je preselil v ul. Rittmeyer, 13 in sprejema od 9. do 13. ter od 17. do 19. ure. Stev. telef. 31-813

Mizarji! Deske mrekovalci! Rimetovalci! Podjetniki! Deske mrekovalci, macesnove in trdih lesov, trame in pariete nudi najugodnejše

CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sonnino, 24

Mladinski literarni natečaj

Slovenska prosvetna matica v Trstu razpisuje mladinski nagradni literarni natečaj. Nagradjeni bodo trije najboljši prispevki: novela, črtica ali pesem. Vposlana dela naj ne obsegajo več kot eno kolono »Demokracije«, v kateri bodo objavljena.

Prva nagrada 3000 lir, druga nagrada 2000 lir in tretja 1000 lir. Razen teh bo še pet priznavalnih nagrad v obliki knjižnega daru.

Oceno prispevkov bo izvršila posebna žirija.

Prispevke v zaprti kuverti poslati na naslov: Slovenska prosvetna matica, Trst - ul. Machiavelli 22-II - najkasneje do 10. decembra t. l.

O materinem jeziku

Iz Boršta smo prejeli:

Bratje in sestre! Slovenec bom govoril Slovence nove besede iz materine ljubezni, govoril v slovenskem jeziku, zakaj tudi tega je dal govoriti sv. Duh apostolom.

Ne govorimo samo po Koroškem našega imenitnega slovenskega jezika. Pojdi za jugom do morja, našel boš po Hrvaškem in Dalmaciji ljudi, ki govorijo slovensko kakor ti. Prehodi Ogrsko, Češko, Moravsko in Poljsko, povsod bo našel slovensko sorodstvo.

Kdor svoj materin jezik zavre ter ga pozabi in pusti, je podoben zmedenemu pijancu, ki zlato v prah tepta in ne ve, kakšno škodo dela. Slovenski starši, ki znajo slovensko, pa svojih otrok slovenskega jezika ne učijo, se nevaležni hišniki, ki napravijo otrokom drago domačo reč, slovenski jezik, ki so jim ga izročili njihovih dedje. Taki očetje in matere so podobni slabim gospodarjem, ki prodajajo svoje očetno posestvo, kupujejo druge hiše, a pridejo slednjim na beraško palico.

Kar je oče dobrega prejel od svojih starih, mora zapustiti sinu. Kar se je mati hvalevrednega naučila od svoje matere, bo zapustila tudi svoji hčeri. Materin jezik je najdražja dota, ki smo jo prejel od

Ime, ki pomeni ose za poznavalce blaga!

MAGAZIN ANGLEŠKEGA BLAGA
(MAGAZZINO STOFFE INGLESI)

Skladišče: TRST - Ulica S. Nicolò 22
Telefon št. 31-138

IME, KI POMENI:

kvaliteto - modo - jamstvo zaupanje za potrošnike klasičnega moškega in ženskega blaga

Z nakupom dobrega angleškega in domačega blaga prihranite denar

Obiščite nas in se prepričajte osebno!